KORTERE MEDDELELSER

ISRAEL OG DEN INTERNATIONALE SITUATION

Bag Israels angreb på Ægypten den 29. oktober 1956, der i løbet af kort tid resulterede i besættelsen af Sinaihalvøen og Gazaområdet, og den engelsk-franske aktion to dage senere, lå – set fra Jerusalem – en enestående gunstig udenrigspolitisk situation. Imidlertid viste den efterfølgende udvikling hurtigt, at forudsætningerne ikke holdt, og Israel har siden måttet koncentrere sig om at bevare mest muligt af de fordele, som den korte krig gav, og udnytte dem til skabelsen af et mere solidt grundlag for den lille jødiske stats internationale placering[1].

Aktionens baggrund.

Den stabiliserende faktor i forholdet mellem Israel og de arabiske lande havde hidtil været den *engelsk-fransk-amerikanske erklæring af 25. maj 1950*, der lovede reaktion fra de tre magters side, hvis nogen stat skulle krænke eller forberede krænkelse af den israelsk-arabiske våbenstilstand. Imidlertid bragte Ægypten sig, især ved nationaliseringen af Suezselskabet, i en så alvorlig modsætning til England-Frankrig, at erklæringen ikke længere indeholdt nogen realitet. Mens taktiken i Mellemøsten hidtil havde været at provokere modparten for selv at nyde støtte i henhold til majdeklarationen, måtte politiken nu forudses at antage aggressiv karakter for derved at høste angriberens store fordel, at komme først.

Fra omkring midten af oktober øgedes *krigsmulighederne* hurtigt. 13. oktober forkastedes et engelsk-fransk Suez-resolutionsudkast i Sikkerhedsrådet, hvorved udsigterne til britisk-fransk samvirken med Israel steg. På den arabiske side betød valgsejren for de ægyptiskvenlige partier i Jordan 21. oktober, at Jordan indtrådte i den syrisk-ægyptiske alliance, og at krigsfaren også derfor rykkede nærmere. Set fra et israelsk synspunkt måtte det være fordelagtigst at tage krigen nu, hvor der kunne være håb om engelsk-fransk støtte, mens USA og USSR, der i tilfælde af israelsk angreb måtte ventes at tage parti for araberne, var bundet af henholdsvis præsidentvalget og oprøret i Østeuropa, og endelig før den ægyptisk-syrisk-jordanske pagt kunne blive effektiv.

Der var imidlertid tale om en *fejlvurdering*. Ved en blodig indsats i Ungarn lykkedes det russerne at sikre sig så vidt, at der lå vægt bag deres trusel 5. november om at genoprette freden i Mellemøsten med magt. Samtidig øvede USA, der ikke forud var underrettet om de atlantiske allieredes slutten op bag Israel, et kraftigt pres såvel på Israel som på den engelske og franske regering. Trykket fra de to kolossalmagter i forbindelse med det britiske arbejderpartis hidsige opposition og splid mellem de engelske konservative indbyrdes resulterede i det bitre nederlag, som indstillingen af fjendtlighederne var for England og Frankrig.

På trods af denne udvikling er det lykkedes Ben-Gurion at udskyde hoveddiskussionen om de vigtigste erobrede områder så længe, at den kunne finde sted i en atmosfære, der sammenlignet med november var rolig og uden russisk-amerikansk pres af ultimativ karakter. Derfor har Israel indtil nu kunnet beholde nogle gode kort på hånden i spillet mod Nassers Ægypten.

[1] Om Mellemøstens politiske forhold i almindelighed, se Erik Reske-Nielsen: »Det mellemste Østen«, Kbh. 1956. Om forholdet mellem Israel og de arabiske stater samme forfatters artikel »Israel og de arabiske stater« i »Økonomi og Politik« 1955, nr. 1, s. 38–57. Om den internationale udvikling op til krisen i oktober 1956 ligeledes Reske-Nielsen i »Økonomi og Politik« 1956, nr. 3, s. 195–217: »Suez-konflikten«.

Israel afviser FNs krav.

Ben-Gurions vigtigste *krigsmål* var at tvinge de arabiske stater og især Ægypten til at anerkende og slutte fred med Israel. Videre at hindre de stadige kommandoraids fra Gaza og endelig at standse blokaden af den israelske skibsfart på Aqababugten og gennem Suezkanalen. Under kampene lykkedes det israelske styrker at besætte ikke alene striben ved Gaza, men hele Sinaihalvøen. Den 5. november indtoges Sharm el-Sheihk – den kanonstilling ved indsejlingen til Aqababugten, hvorfra den ægyptiske kontrol med farvandet udøvedes.

Allerede den 2. november havde FN.s generalforsamling imidlertid krævet, at *de israelske tropper skulle trækkes tilbage* til den demarkationslinie, som blev fastlagt ved våbenstilstanden af januar 1949, og som svarede til den dengang eksisterende frontlinie. Efterhånden har Israel da også – meget langsomt – rømmet det meste af Sinaihalvøen. Det har dog hele tiden stået klart, at regeringen i Jerusalem med hensyn til Gaza og Sharm el-Sheihk ville *modsætte sig generalforsamlingens beslutning*, men først da FNs politistyrker nåede frem i nærheden af disse områder, blev sagen brændende. Den 22. januar havde de israelske tropper forladt hele Sinaihalvøen undtagen Gaza og Sharm el-Sheihk, og den 23. præciserede David Ben-Gurion i parlamentet, Knesseth, sin holdning og fik et solidt tillidsvotum bag sig. Ifølge Ben-Gurion ville Israel ikke holde væbnede styrker i Gazaområdet, men derimod sikre territoriets indre ro ved hjælp af politi. Israels administration af Gaza ville blive ledet i kontakt med FN. Sharm el-Sheihk ville Israel derimod rømme fuldstændig, så snart der blev givet *effektive garantier* for sejladsens frihed.

Heroverfor stod *det arabiske krav*, der fremsattes i FN-generalforsamlingen og med bl.a. amerikansk støtte vedtoges den 19. januar. Herefter skulle generalsekretær Hammarskjöld søge at formå Israel til fuld rømning inden fire dage. Ved fristens udløb var Israels holdning uændret. Når Israel kunne stå fast på sin politik, beror det på, at det ikke var tænkeligt, at FN selv kunne anvende nogen form for væbnet magt overfor Israel, og på at USA og USSR, hvis indflydelse efter den britisk-franske orientpolitiks sammenbrud er afgørende for situationen i Mellemøsten, næppe ville risikere udbrudet af en ny krig mellem Israel og de arabiske lande på grund af faren for, at en sådan kamp ville kunne udvikle sig til et stormagtsopgør.

Derimod er Israel overordentlig sårbar for *økonomisk pres*, især fra USA, hvad enten det udøves direkte eller gennem FN. Israel må importere 60 % af sine levnedsmidler og praktisk taget alle sine brændselsstoffer. I 1955 eksporterede landet for 88,9 mill. dollars, men importerede for 325 mill. I år havde Israel regnet med 30 mill. dollars i direkte hjælp fra USA, 75 mill. dollars som lån fra Eksport-Import banken og 80 mill. fra forskellige amerikansk-jødiske hjælpeprogrammer. Såvel den direkte hjælp fra den amerikanske stat som lånet har været indstillet siden angrebet på Ægypten, og en højst kritisk situation venter Israel, hvis USA vælger at opretholde denne faktiske økonomiske blokade.

USA nærmer sig kompromis.

Det er dog nu sikkert, at den amerikanske regering tilstræber en *kompromisløsning*. De forenede Staters overtagelse af de mellemøstlige problemer efter Storbritannien har stillet State Department overfor nogenlunde de samme kvaler som England, nemlig på den ene side nødvendigheden af at dæmme op for Sovjetunionens indflydelse i området, hvilket kræver samarbejde med de arabiske lande, og på den anden side umuligheden af at overlade Israel til den skæbne, som de arabiske ledere i Cairo, Damaskus og andre steder har tiltænkt det. At USA forberedte en løsning, der på visse punkter imødekommer de israelske ønsker, blev antydet i den amerikanske FN-delegerede Henry Cabot Lodge's tale 17. januar under diskussionen om det arabiske forslag, der vedtoges to dage senere. Henry Cabot Lodge udtalte her ønsket om, at generalsekretær Hammarskjöld ville være i stand til at fremsætte planer om anvendelse af FN-styrken langs våbenstilstandslinien og i Sharm el-Sheihk området, mens arabernes syn er, at ægyptiske tropper skal rykke ind i hvert fald i Sharm el-Sheihk.

2. februar vedtog FNs generalforsamling to

af USA prægede resolutioner, hvoraf den ene krævede fuld og ufortøvet rømning, og den anden antydede, at den internationale styrke kunne besætte de omstridte områder, dog således, at Hammarskjöld først skulle rådspørge begge parter. Denne tanke afviste Israel, fordi den gav Ægypten faktisk vetoret.

Den asiatisk-afrikanske FN-gruppe arbejdede imidlertid for at få gennemført en resolution, der forlangte økonomiske sanktioner mod Israel. Den amerikanske regering, som herved ville blive stillet i en vanskelig situation, udklækkede nu en ny plan og tilbød 14. februar Israel at sende et amerikansk skib ind i Aqababugten til Elath, under forudsætning af, at Sharm el-Sheihk var rømmet af Israel. Standsede ægypterne skibet, ville De forenede Stater indbringe sagen for Den internationale Domstol, men blev båden ikke stoppet, ville USA anse det for en anerkendelse af bugtens status som frit, internationalt farvand.

Ved redaktionens slutning synes det, som om Israel ikke anser denne form for garanti for betryggende.

De forenede Staters langtidspolitik tilsigter at løse Israel-problemet indenfor de – i vage vendinger angivne – rammer, som den såkaldte *Eisenhower-doktrin* lægger. Denne doktrin indeholder ikke et ord om den israelske konflikt, antagelig for at hindre, at de arabiske lande straks skulle indtage en afvisende holdning. Doktrinen blev fremsat i en anmodning til den amerikanske kongres om at give præsidenten vidtgående militære og økonomiske fuldmagter til forebyggelse eller standsning af kommunistisk fremtrængen, og de meget store summer, der er tale om, skal anvendes til økonomisk udvikling af de arabiske lande, hvorved man håber at skabe et klima, der er gunstigt for en arabisk-israelsk overenskomst.

Planen har fået den modtagelse, man kunne vente. Regeringerne i Tyrkiet, Iran og Iraq, der tilhører Bagdad-pagten, udtalte sig varmt til gunst for planen. Ægypten, Saudi-Arabien, Jordan og Syrien, der er forbundne ved en række traktater med Cairo som centrum, optrådte derimod iskoldt. Dog er kong Saud efter sit besøg i USA omkring 1. februar tøet noget op og har stillet sig behersket velvillig.

Også *Sovjetunionen* har reageret, første gang den 18. januar og med den ekstra understregning, som lå i, at erklæringen blev fremsat i en sovjetisk-kinesisk fællesudtalelse. De to lande »fordømmer den amerikanske politik og er rede til fortsat at yde den nødvendige støtte til det nære og mellemste Østens folkeslag for at hindre aggression og indblanding i landenes indre forhold«. Bag denne deklaration ligger Sovjetunionens vilje til fortsat at holde sin position i området i konkurrence med USA. Et af USSR's bedste kort i Mellemøsten er den israelsk-arabiske strid, som hindrer den ro, der er nødvendig for den amerikanske målsætning, og desuden stadig fremmer antiamerikanske stemninger blandt araberne, der – ikke uberettiget – anser USA for en af de hovedansvarlige for Israels oprettelse. USSR vil antagelig derfor se sin interesse i at trække løsningen af det israelske spørgsmål i langdrag, også selv om der skulle være andet end propaganda i den plan, den sovjetiske udenrigsminister Sjepilov fremsatte 12. februar, få dage før sin afgang, da han foreslog en firemagtsaftale om standsning af alle våbenleverancer til Mellemøsten, nedlæggelse af alle militærbaser, økonomisk hjælp og isolering af området fra magtblokpolitik.

18.2.1957.
Preben Dollerup.